

Műhely

Nagy Gyula

Intenzív iskolafejlesztés – saját képzési program egy speciális iskolában

A békéscsabai Jókai Utcai Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Szakmunkásképző Iskolában 1987 óta intenzív fejlesztő tevékenység folyik. Az iskola testülete olyan képzési rendszert alakított ki, amely mind a tartalom, a forma, a tantárgyi struktúra és a tanterv, mind a módszerek és az időszervezet vonatkozásában új és figyelemre méltó.

Az iskola bemutatása, szerkezeti felépítése

A békéscsabai új típusú általános, speciális és szakmunkásképző iskola munkája a következő pedagógiai elveken alapul:

- nem valamely (párt) ideológia, világnézet vagy biológiai állapot, hanem az egyén társadalmi cselekvőképessége érdekében szükséges *speciális nevelési szükséglet* alapján fogalmazza meg önmagát (tartalmi, szervezeti kereteit stb.);
- nem a sérült vagy elégtelenül működő kognitív funkciók „helyreállítását” szorgalmazza, hanem az *ép funkciók* fejlesztését helyezi előtérbe; a fejlesztés átfogó rendszerben (az alapfokra szervezsen épülő középfok) történik, s – a nevelés lényegi azonossága következtében – az általános és a szakképző iskolában folyó nevelés eszmei irányultsága és általános elvei azonosak;
- a fejlesztés menetében, időszervezetében messzemenően figyelembe veszi az egyén *fejlődési dinamikáját* (minden gyermek jusson el képességei csúcsára a saját üteme szerint).

– az iskola minden területén *egységes és – jelentősen, a valós nevelési szükségletekhez igazodó – differenciált pedagógiai fejlesztést* kíván megvalósítani.¹

E programmal többek között azt kívánjuk bizonyítani, hogy az egyéni fejlesztés (az egyénhez igazodó fejlesztés) feltételei megteremthetők az iskolarendszerű szervezet keretei között is, azaz:

- feltárhatók a tanulóknak azok a *jellemzői*, amelyek az egyéni szükségletekhez igazodó fejlesztés alapját képezik,
- az egyéni nevelési szükséglet – a tanítás-tanulás folyamatában – a pedagógiai diagnózis–stratégia–terápia hármas egységében jelentkező fejlesztési terv alapján meghatározható és kielégíthető,

¹ Az általános iskolai program arra a koncepcióra épül, amelyet a Művelődési Minisztérium 94.048/1988. XXII. sz. alatt jóváhagyott. A Speciális Szakiskola programjának bevezetését a Művelődési és Köznevelési Minisztérium 64.290/1991. XV. sz. alatt engedélyezte. A Szakmunkásképző Iskola alapítására és indítására a fenntartó – Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata – 241/1993. (V. 27.) sz. határozata alapján kerülhetett sor.

- a tanítás-tanulás tevékenységrendszerében alkalmazott, az egyéni nevelési szükségletekhez igazodó fejlesztés a teljes személyiség fejlődését eredményezi,
- a fejlesztési tervek – megfelelő általánosítások után – adekvátan hozzárendelhetők különböző, egyéni szükségletekhez,
- a fejlesztést szolgáló tantárgyi és az egyéb tevékenységi területek programjai lényegi vonatkozásaikban (keretjelleg, rugalmas követelményrendszer) lehetővé teszik – a tartalom oldaláról – az egyéni nevelési szükséglet kielégítését,
- az egyéni szükségletekhez igazodó fejlesztés tartalmi komponenseinek érvényesülését segítik a rugalmas – egyéni haladási ütemet biztosító – szervezeti keretek.

Az iskolatípus *általános funkciója* a népesség átlagától elmaradó fejlődésmentű, speciális nevelést igénylő gyermekek alapozó és szakírányú jellegű nevelése. Ezzel egyidejűleg *különleges társadalmi funkciót* is teljesít az iskola, ami a tanulók sajátos fejlesztési igényeiből és lehetőségeiből következik.

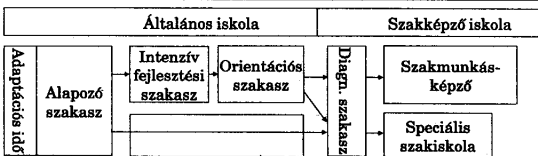
E kettős funkció betöltése érdekében az iskola tevékenységének célja és feladata a tanulók felkészítése a társadalmi gyakorlatra, a társadalmi cselekvőképesség kialakítása. Azaz olyan személyiségjegyek és magatartásformák kialakítása, amelyek birtokában képesek lesznek érdekeik felismerésére és adekvát módon történő érvényesítésére. Pedagógiánk tehát olyan szakszerű tevékenység, amely egyfelől a társadalom meghatározott körű polgárainak fejlesztését szolgálja, másfelől azoknak a képességeknek a fejlesztését végzi, illetve gyakoroltatását biztosítja, amelyekre a legkülönbözőbb tevékenységek, a produktív és a reprodukzív jellegű cselekvések esetében általában szükség van.

A cél elérésének *feltételrendszerét* egy új, az eddigiektől eltérő nevelésfilozófia alapján építkező, tevékenységekben, emberi kapcsolatokban gazdag nevelési környezet létrehozásával kívánjuk megteremteni.

Az általunk kidolgozott új nevelési alaphelyzetben a képességek és a tulajdonságok fejlesztését, alakítását – az elszigetelt (esetlegesen hibásan vagy gyengén funkcionáló) részképességek zárt, tréningyszerű, analitikus úton történő fejlesztése helyett – a komplex tevékenységek végzéséhez szükséges *komplex képességegyütteseket* együtt és egymással egységben, tevékenységek közben és által, a szocializációs funkciók erejével és biztonságával, *szintetikus úton* végezzük. Nem tagad(hat)juk a képességek fejlesztésében az analitikus technológia (meghatározott képességek fejlesztéséhez eszközként alkalmazott műveletek) szükségességét, ám az arányokban – a szintetikus technológia javára – jelentős eltéréseket kívánunk biztosítani. A képességfejlesztés módszertanában tehát a valóságos vagy a valós nevelési szükséglet alapján annak pedagógiaileg indokolt formájú, a szocializációs folyamatokban gazdag, nyitott technológiát helyezünk előtérbe.

A tanulók *fejlesztését egységes folyamatként* értelmezzük. Ám a fejlesztési stratégia kijelölése, a sajátos egyéni személyiségstruktúrához igazodó, a gyermekek egyedi nevelhetőségét elősegítő feladatok meghatározása a fejlesztési folyamat szakaszokra bontását igényli az általános, a speciális és a szakmai képzés egészében. Ennek megfelelően alakítottuk ki az iskola szerkezetét.

Az iskola (sematikus) szerkezeti modellje



A tanítás-tanulás szervezeti kereteit az általános iskolában – a hagyományos osztályrendszer helyett – a megközelítőleg azonos pszichoszociális érettségi szinten lévők fejlesztő csoportjai alkotják.

A speciális szakiskola keretei között a közismereti tárgyak terén a tanuló összfejlettségi szintje a csoportba sorolás alapja (azt befolyásoló szempont a motiválhatóság), míg a szakmunkásképzőben a szakmai elméleti képzés szervezeti keretei a teljesített szintek szerint szerveződnek. A gyakorlati képzés a különböző szakmai szintű A-B-C-D vizsgára készülők „vegyes” csoportjában történik.

A fejlesztési szakaszok jellemzői

Mind az általános, mind a szakképző iskolában kibontakoztatott fejlesztési folyamat több szakaszban valósul meg. Az általános iskola három – alsó, középső és felső – szakaszának egymásra épülő funkciói az alapozás, az intenzív fejlesztés és az orientáció. A szakképző iskolában a pedagógiai fejlesztő tevékenység a diagnosztikai és az intenzív fejlesztési szakaszokban valósul meg.

Általános iskola

Alsó, alapozó szakasz – hat félév

A szakasz „alprogramjaként” is értelmezhető a kezdő – általunk adaptációs időszaknak nevezett – félév, amelyben a személyiség biztonságérzésének megteremtése mellett a pedagógiai diagnózis, stratégia, terápia alapján kimunkált egyéni fejlesztés feladatainak a meghatározása történik.

A szakasz további féléveinek funkciója a személyiség fejlődésének alapozása a fejlődést elősegítő készségek, az alapvető képességek fejlesztésével.

Intenzív fejlesztési szakasz – hat félév

Az előző szakaszban végzett tudatos és célirányos fejlesztés eredményeként a képességstruktúra olyan mértékű fejlődésével számolhatunk, amely lehetővé teszi a tevékenységek számának és főleg minőségének jelentős növelését. A gyermeki személyiségfejlesztésnek ebben a szakaszában tapasztalható az iskolai feladatok prioritása is, így mind az egyén, mind a közösség fejlesztéséhez optimalizáltak a

szubjektív feltételek. Ezért tekintjük ezt a periódust a személyiségfejlesztés intenzív szakaszának.

A szakasz jellemző vonása, hogy a képezhetőség területén tapasztalható nagymértékű polarizáció miatt kettős tantárgyi struktúrát vezetünk be.

Orientációs szakasz – négy félév

Az iskolai nevelés/fejlesztés utolsó szakaszában a tanulók érdeklődése jelentősen kiszélesedik, s az iskolai feladatok mellett előlépnek a társadalmi beilleszkedés kérdései (pályaválasztás, gazdálkodás, párkapcsolatok, családi élet stb.). Ezért ebben a szakaszban a személyiség struktúrájának kialakulását, fejlődését, megszilárdítását olyan orientációs és gyakorlati tevékenységekkel segíthetjük leginkább, amelyek ezen élethelyzetek problémáinak megoldásához adnak segítséget.

Szakképző iskola

Diagnosztikai szakasz – egy félév

Az időszak alapvető funkciója a további, szakmai irányultságú fejlesztés feltételeinek feltárása és megteremtése. Ennek érdekében történik – a képességstruktúra, a lényegi személyiségvonások és a szocializációs funkciók állapotának figyelembevételével – az egyéni fejlesztési stratégia kidolgozása (és elfogadása), a több szempontú pályaorientáció. A szakasz további funkciója: elérni azt az egyénhez viszonyított legoptimálisabb állapotot, amely lehetővé teszi a további felszabadult, célirányos, eredményes iskolai munkát.

Intenzív fejlesztési szakasz – 3–7 félév

Az alapvető funkciót az olyan motivált állapot elérése jelenti, amelyben a tanuló önmaga is tudatosan törekszik az ismeretek hatékony elsajátítására, készségei, képességei fejlesztésére. Azaz a kívánatos személyiségvonások kialakítása és megszilárdítása mellett az önállóság növelése, valamint specializált felkészítés történik a prognosztizálható életútra. A szakasz „hossza” attól függ, hogy a prognosztizálható életút minőségének javulását eredményezi-e a képzés idejének meghosszabbítása, azaz, hogy milyen szintű szakmai vizsga (A-B-C-D) letételére válik feltehetően alkalmassá a tanuló.

A pedagógiai rendszer felépítése

Az egész iskola átfogó pedagógiai rendszere három részprogramból épül fel: a tanulói tevékenységrendszer, a tantárgyi rendszer, az értékelési rendszer. A részprogramok csak funkcionálisan határolódnak el egymástól, lényegében a fejlesztési folyamat megvalósulása feltételeinek tekinthetők.

1. részprogram: a tanulói tevékenységrendszer

Iskolai programunkban a speciális nevelési szükségletek kielégítése és fejlesztése tevékenység keretében történik. Ehhez sokirányú, tevékeny iskolai élet, a fejlesztési-fejlődési lehetőségekben gazdag nevelési helyzetek megteremtése szükséges.

A nevelési folyamatnak – köztudottan – két kiindulópontja van: az egyén és a társadalom. Ebből következik, hogy a tanulói tevékenységek körét a „társadalmilag szükséges” alapján kell megszerveznünk, s az „egyéni lehetőség” mértékben tudjuk azt megvalósítani. A tevékenységek megválasztásánál szem előtt tartjuk, hogy az egyén társadalmi cselekvőképességét alapvetően a következők határozzák meg:

- az egyén munkavégző képessége (amelybe a kívánatos cselekvésre való tudatos törekvést is beleértjük),
- kapcsolatteremtő, kapcsolattartó képessége,
- szocializáltságának mértéke/foka, valamint
- a társadalom segítőképessége/szándéka (illetve az egyén azon képessége, hogy ezt a segítséget milyen mértékben tudja igényelni, felhasználni).

A tevékenységek irányait azokban a *gyakorlattípusokban* határoztuk meg, amelyekre a tanulóknak – majdani társadalmi gyakorlatuk, személyes boldogulásuk érdekében – elméletileg és gyakorlatilag (ez utóbbi a mi esetünkben különösen hangsúlyos!) fel kell készülniük. Ezek: a tanítás-tanulás, a termelés-gazdálkodás, a közéleti és a szabadidős jellegű tevékenységek.

2. részprogram: a tantárgyi rendszer

Tantárgyi rendszerünk őriz bizonyos hagyományokat, döntően azonban a gyermek fejlődési-fejlesztési szükségleteihez igazodik, azokat kívánja kielégíteni. Alapját azok az elemi tudományos ismeretek, kultúrtechnikák, művészetek, gyakorlati tevékenységek alkotják, amelyeket nevelésfilozófiai és szakmai (gyógypedagógiai) megfontolások alapján választottunk ki. Tananyag-szervezési elvünk az integráció, ám kellő differenciáció ahhoz, hogy a különböző speciális nevelési szükségleteket kielégítse.

Tantárgyi struktúra és óraterv az általános iskolában

Az alpműveltséget és készségeket, képességeket fejlesztő, a társadalmi cselekvőképességet célzottan segítő tananyag a következő integrált tantárgyi szerkezetben és arányokban jelenik meg programunkban:

Tantárgy	I. Alapozó	II. Intenzív	III. Orientációs 4 félév	
	6 félév Heti	6 félév Heti	A Heti	B Heti
Adaptációs program	20	–	–	–
Anyanyelv	8	5	3	–
Nyelvi gyakorlat	–	–	–	2
Testi nevelés	4	3	3	3
Művészeti nevelés	2	3	2	–
Matematika	4	4	2	–
Termelés-gazd. ism.	2	4	10	15
Természetismeret	–	3	3	–
Társadalomismeret	–	3	2	–
Társadalmi gyakorlat	–	–	–	5
Összesen	20	25	25	25
Felkészítő órák	7	–	–	–

Az „A” óraterv szerint az intenzív fejlesztési szakaszból érkező tanulók haladnak.

A „B” óraterv szerinti fejlesztésben azok a tanulók részesülnek, akik az írás-olvasás és a számolás-mérés tananyagokat az alapozó szakaszban nem voltak képesek az eszköztudás szintjéig elsajátítani, így „intenzív” fejleszhetőségüknek nincs meg a szubjektív feltétele.

Az *alapozó szakaszban* az iskolaotthon-rendszerű szervezeti keret adta lehetőséggel kívánunk élni, amikor beiktatjuk az ún. „*felkészítő órákat*”. Ezek *funkciója*: az adott tantárgyakhoz kötött gyakorlatok végzése, az elmélyítést, rögzítést elősegítő feladatok megoldása. Szakköröket, fakultatív foglalkozásokat nem tervezünk az órakeretben, mivel azok az „egyéb tevékenységi területek” körébe tartoznak.

A tantárgyak jellemzői

Anyanyelv: a tanulók meghatározott valóságismereti és gondolati tartalmakon keresztül sajátítják el a *nyelvhasználatnak* a társadalmi cselekvőképességhez elengedhetetlenül fontos elveit, szabályait. Anyanyelvtanításunk *beszédcentrikus*.

A tanítás-tanulás folyamatában annak a tételnek az érvényesülését kívánjuk biztosítani, amely szerint a *nyelvvelsajátítás lényegi módja* nem az elszigetelt nyelvi jelenségek oktatása, hanem az a *folyamat*, amelyben az ember arra kényszerül, hogy nyelvi formázza meg a valóságra vonatkozó ítéleteit. Anyanyelvi programunkban tehát az írás, az olvasás, a nyelvtan, a fogalmazás, az irodalom nem külön álló tantárgyak, hanem mint az *anyanyelvtanítás belső mozzanatai*, mint *nyelvi tevékenységek* jelennek meg.

Az anyanyelvi program „alprogramjának” is tekinthető a „*Nyelvi gyakorlat*”, amely az „A” program keretében tovább differenciált, „egyéniesített” megoldási forma.

Matematika: a környező világ mennyiségi és térbeli viszonyait fedeztetni fel, ismerteti meg a tanulókkal. Képessé teszi őket arra, hogy a tapasztalás útján megszerzett matematikai tudásukat praktikusán fel tudják használni az élet különböző területein.

Ez úgy érhető el, ha a tanítás-tanulás folyamatában mindenekelőtt a társadalmi lét során létrejövő helyzetekben ismertetjük meg a matematikai tartalmakat, fejlesztjük a tantárgy adta lehetőségekkel a gondolkodást, a szocializációs szintet.

A tananyag elrendezésében és tartalmában egyaránt igazodik az anyanyelvhez. A termelés-gazdálkodás tantárgy pedig reális gyakorlóteret biztosít a matematikai ismeretek alkalmazására.

Termelés-gazdálkodás: a tantárgy jellemző vonása – mely egyben kidolgozásának társadalmi szükségességét is bizonyítja – alapvető társadalmi jellemzők által történő determináltsága. Ezek: a tulajdonviszony változásaiából egyértelműen következik az egyén szerepkörének megváltozása: nem csupán bérmunkás, hanem tulajdonos; ezzel összefüggésben változnak az elosztási viszonyok; az átstrukturálódás miatt számítani kell a munkaerő mobilizálódására, a munkanélküliségre.

Mindebből következően a tantárgy alapvetően arra és úgy készít fel, hogy az önkiszolgáló és értékteremtő tevékenység végzése közben sajátíttatja el a termelés és az ezzel szorosan összefüggő gazdálkodás legalapvetőbb – a társadalmi cselekvőképességhez nélkülözhetetlenül fontos – elveit, szabályait és gyakorlatát.

Testi nevelés: olyan fejlesztésben részesíti a tanulókat, amely képessé teszi őket a társadalom és önmaguk számára szükséges/hasznos munka végzésére, a tudatos, helyes életmód megválasztásán keresztül, másfelől mozgáskultúrájuk fejlődésével gyarapszik kifejezőképességük eszköztára.

Művészeti nevelés: elsősorban a személyiség belső tartásának, egyensúlyának kialakulását segíti sajátos eszközeivel azáltal, hogy felébreszti az érdeklődést a kulturális értékek iránt. Ennek az érdeklődésnek egyaránt meg kell nyilvánulnia a tanulók magatartásában, gondolkodásában, viselkedésformáiban, tevékenységében, érzelmi életében, élményvilágában, interperszonális kapcsolataiban, erkölcsi tudatában.

A tanítási tartalom jellemzője, hogy a művészeti nevelés mint tantárgy a valósághoz fűződő esztétikai viszonytal, esztétikai tevékenységekkel, a művészetek közötti kapcsolatokkal foglalkozik, s ezeken keresztül a társadalmi gyakorlat tartalmát, belső összefüggéseit tükröző ismereteket dolgoz fel.

Természetismeret: a tantárgyak jellemzője, hogy a mindennapi életvitel helyzeteiben való ésszerű és előrelátó viselkedés kialakítását tűzi ki célul. Így a tanulási tartalom kiválasztásakor a hétköznapi élet gyakorlati helyzete és tevékenységei jelentik az alapot. A tantárgyi tartalmak megválasztásakor az az elv érvényesül, miszerint az összetartozó dolgok, jelenségek körét együtt célszerű tárgyalni.

Társadalomismeret: a tantárgy jellemző vonása, hogy a történelmi eseményeket, összefüggéseket, alapvetően „szociológiai” megközelítéssel, döntően a társadalmi jellemzők oldaláról szemlélve dolgozza fel.

Olyan képességek kimunkálását, fejlesztését végzi, amelyek segítségével képessé válhatnak tanulóink a társadalom lényeges jegyeinek felismerésére, amelyben élnek, helyzetük, helyük reális megítélésére, az „én” társadalmi szerepének megértésére, a társadalmi struktúra elemeihez való reális gyakorlati viszony kialakítására.

Tantárgyi struktúra és óraterv a szakképző iskolában

A Békéscsabai intenzív iskolafejlesztés megköveteli speciális szakiskolájában és szakképző iskolájában új típusú szakképzés kialakítását.

Az iskola, nevelésfilozófiájának megfelelően, a hagyományos szakirányú képzés (időre történő képzés, a képesítésben a „mindent vagy semmit” elve érvényesítése) helyébe a szakmai szintekre történő, modulrendszerű képzést vezette be. A szakmai szintek teljesítését tanúsítvánnyal, bizonyítvánnyal ismeri el.

A szakmai szintekre történő modulrendszerű képzés tantárgyi struktúrája Békéscsabán a következő:

A modulrendszerű képzés tantárgyi struktúrája és óraterve²

I. szakasz		Óraszámok	
		Heti	Egy félévben
	Diagnosztikai vizsgálatok.	8	128
	Fejlesztő foglalkozások.		
	Szakmai – elmélet	4	64
	– gyakorlat	18	288
	Összes óra	30	480

² A szakmunkásképző tantárgyi struktúrája és óraterve az OKJ előírásai szerint változnak.

II. szakasz	Magyar nyelv és irodalom	2	32
	Természeti ismeretek	2	32
	Történelem	1	16
	Matematika	2	32
	Testnevelés	1	16
	Szakmai – elmélet	4	64
	– gyakorlat	18	288
	Összes óra	30	480
	Társadalmi, anyanyelvi és gazdálkodási, gazdasági gyakorlat	5	80
	Szabadidős gy.	3	48
	Szakmai – elmélet	4	64
	– gyakorlat	18	288
	Összes óra	30	480
	Nyári gyakorlat	2–4 hét	
	(A 2. és a 4. félév után)		

3. részprogram: követelmény- és értékelési rendszer

A követelményrendszer

Az általános iskola kimeneti követelménye

A társadalmi cselekvőképesség célkövetelményei:

- Alakuljon ki az adekvát részvétel alapja a különféle társadalmi közösségek struktúrájában: elsősorban az „igénybeevés” szinterein rendelkezzenek megfelelő önállósággal,
- az „ügyintézési” folyamatokban tudják a célnak megfelelően, eredményesen felhasználni valamennyi kommunikációs lehetőséget,
- legyenek képesek a több szempontú választásra,
- ismerjék adottságaikat, értékeiket, lehetőségeiket,
- legyenek képesek a harmonikus élethez szükséges érzelmi-indulati motivációk kezelésére, helyzetspecifikus modifikálására,
- tudják alkalmazni kialakult morális értékrendjüket eltérő normájú közösségekben is,
- a munkavégzés színterén alkalmazzák, mobilizálják akarati tulajdonságait.

Iskolaszpecifikus alapkövetelmény, hogy bármely helyzetben tudják a tanulók a felajánlott segítséget felismerni, a segítséget kérni, elfogadni, a kapott segítséget „adekvátan felhasználni”.

A modulrendszerű képzés szakmai követelményei szintenként a kőműves szakma példáján

A követelményeket szakmai szintenként a készségek és jártasságok körében fogalmaztuk meg. Belőlük az alábbiakban „mutatóba” adunk közre.

A szint – Építőipari anyag-előkészítő

A készség szintjén:

A kőművesszerszámok és eszközök ismerete, az építés-előkészítő munkák ismerete, a munkák elvégzése... Az alapvető építési anyagok ismerete... Az alapozás földmunkáinak ismerete, a földmunkák elvégzése...

A jártasság szintjén:

A falazási munkák folyamata... A külső és belső vakolás technológiai folyamata.

B szint – Betanított kőműves

A készség szintjén:

Az előző szint tudnivalói, valamint: a téglakötések és a falazás szabálya, a falazások elkészítése irányítás mellett... Az egyszerű kitzűzési munkák elvégzését vakolási munkák elvégzése irányítás mellett...

A jártasság szintjén:

A kémények, szellőzők falazása. A rabc munkák. A nyílászárók ... kitzűzése, beállítása... A vasbetonszerkezetek betonozása.

C szint – ÁSZJ kőműves

A készség szintjén:

Az előző szint anyaga, továbbá: a vakolási munkák önálló elvégzése... Bontási és átalakítási munkák végzése irányítás mellett. Az épület fenntartási munkák és hibajavítások... Talajnedveség elleni szigetelések készítése...

A jártasság szintjén:

... A gépi vakolás technológiája... A hidegburkolatok fajtái, készítésük módja. Dúcolások és zsaluozási munkák...

D szint – OSZJ kőműves

A készség szintjén:

Az előző tudnivalók, továbbá: hőszigetelő vakolatok készítése, utólagos hőszigetelések... Kőműves fehérmunkák. Műköverek készítése, felhordása...

A jártasság szintjén:

Utólagos vízszigetelések. A különleges építési eljárások ismerete (kúszozsalu, alagútzaalu)... Munkajogi ismeretek. Építésszervezési alapismeretek. Épületfizikai alapismeretek. Épületfizikai fogalmak. Épületgépészeti ismeretek.

Az értékelési rendszer

Az értékelés olyan rendszerkomponens, amely a rendszer egészére, a fejlesztő folyamat működésére kihat. Értékelési rendszerünk *lényegi vonása*, hogy kiterjed a tanulói tevékenységek valamennyi területére. Ennek megfelelően képet ad a tanulók személyiségének fejlődéséről, a nevelési, képzési folyamategyüttes eredményeiről, hiányosságairól, a programok különböző szintű teljesítéséről.

Az értékelés *alapfunkciója* a tevékenységek folyamán nyújtott tanulói teljesítmények és a tevékenységhez való viszonyulás megfigyelése, minősítése, a tájékoztató és a tájékoztatás.

Értékelési rendszerünk elemei a formatív és a szummatív értékelés.

A *formatív értékelés* a fejlesztő folyamat jellemzője. Funkciója a visszacsatolás. Formájának – szóbeli, írásbeli – megválasztását az egyéni jellemzők, illetve az adott tevékenységek tartalmi sajátosságai szabják meg. Ezen az elemén belül különös jelentőséget tulajdonítunk a pedagógusi *megegyezésnek*. Ez azt jelenti, hogy a tevékenység minden mozzanatában változatosan, sokoldalúan, személyre szabottan, rendszeresen és folyamatosan értékelünk. Az értékelési folyamat tartal-

mazza a pedagógusnak a „produktummal” kapcsolatos *érzéseit* – elégedettségét, elégedetlenségét, örömet, szomorúságát is. Ezáltal a „feed-back”-nek olyan személyközele aspektust ad, amely a tevékenység további végzését mindenképpen pozitívan befolyásolja.

A *szummatív értékelés*nek a fejlesztés szakaszhatárain, valamint a fejlesztő folyamat zárásakor van szerepe. Funkciója az állapotörögzítés, mely döntően kiindulási alapot jelent a további fejlesztéshez – az egyéni programok elkészítéséhez. Az állapotörögzítés alapjait azok a teljes személyiségre jellemző összetevők jelentik, amelyek a további fejlesztés-fejlődés szükséges és elégséges feltételeit összesítik.

Az értékelésnek változatos eszközeit alkalmazzuk. Így a *feladatlapokat*, amelyek tartalmát a tanítás-tanulás programjainak tartalmi és félévekre lebontott követelményszintjei szerint állítjuk össze; a *komplex megfigyelési szempontrendszert*, amely a képességstruktúra, a lényegi személyiségvonások, a szocializációs funkciók fejlettségi állapotának megállapítását és leírását teszi lehetővé.

A fejlesztő folyamat meghatározott pontjain – indulás, szakaszhatárok, kimenet – regisztrált tanulói jellemzőket és konkrét teljesítményeket számítógépen rögzítjük. Ez sokoldalú feldolgozást, elemzést tesz lehetővé.

Beszámolóinkat eredményeink és hiányosságaink elemzése tenné teljesebbé. Erre azonban e helyütt nem vállalkozhatunk.

A feldolgozott dokumentumok

Nagy Gyula: A békéscsabai Jókai Utcai Általános Iskola iskolafejlesztő koncepciója. Kézirat. Békéscsaba, 1987.

Duray Miklósné-Nagy Gyula: A békéscsabai Jókai Utcai Általános Iskola iskolafejlesztő programja. Kézirat. Békéscsaba, 1987.

Nagy Gyula: A rugalmas működés, az optimális egyéni fejlesztés lehetőségeinek megteremtése a Speciális Szakiskolában. Kézirat. Békéscsaba, 1990.

Szaktanárképző iskolák óraterve. MM, 1987.

Maléthné Kemény Judit-Nagy István-Nagy Gyula-Steinwender József: A Speciális Szakiskola közismereti programja. Kézirat. Békéscsaba, 1991.

Hirsch Jánosné-Krauspe Erzsébet-Surányi Tiborné-Török Antal: A Speciális Szakiskola szakmai képzésének programja. Kézirat. Békéscsaba, 1992.